

Під правовою аналітикою розуміють способи і прийоми аналізу правової системи. На жаль, така аналітика далеко не завжди базується на наукових засадах, а отже, й не є результативною. Відсутність глибоких аналітичних напрацювань негативно позначається на прогностичній функції юридичної науки, а відповідно – й на практиці нормотворення і нормозастосування.

Кожне правове явище розкривається через відповідні функції. Це стосується і правової аналітики. Саме функціональна спроможність правової аналітики має дати відповідь на запитання щодо майбутнього того чи іншого нормативно-правового акта та його дії.

Функції правової аналітики можна поділити на дві групи:

- а) теоретичні – забезпечують розвиток та якісний приріст знань;
- б) прагматичні – спрямовані на вирішення завдань юридичної практики.

До теоретичних функцій належать: гносеологічна (пізнавальна), евристична, прогностична та деякі інші.

До прагматичних функцій належать: функції сприяння законотворенню, забезпечення належного тлумачення законодавства, сприяння правозастосовній практиці, а також інтеграційна, освітньо-педагогічна та деякі інші.

Відповідні функції спрямовані на створення таких умов розвитку суспільства, які у майбутньому забезпечили б його готовність успішно діяти у світі гуманістичних цінностей. Ідеться про сприйняття права, його потенціалу як загальнолюдських цінностей.

Правова аналітика є необхідним елементом і юридичної науки, і юридичної освіти, і юридичної практики. Прогностичний характер юридичної аналітики має слугувати важливим інструментом пізнання правової дійсності, засобом встановлення істини в системі правового регулювання суспільних відносин. Правова аналітика є засобом як стратегії, так і прогностики сучасного правового розвитку.

Провідною ідеєю правової аналітики є принципи науковості і системності. Особливо це стосується аналізу розвитку фундаментальних понять правової системи. Йдеться, зокрема, про удосконалення Конституції України, законодавець у цьому процесі пішов шляхом внесення точкових змін до Основного Закону. Як наслідок, маємо недоліки в системі внесення відповідних змін. Більш продуктивним тут уявляється комплексно-системний підхід до реформування Конституції України.

Слід також зазначити, що у вітчизняній юридичній літературі недостатньо уваги приділяється науковим дослідженням поняття «правова аналітика». А сама правова аналітика не використовується для глибокого аналізу тих або інших правових явищ. Як наслідок, ці явища досліджуються поверхово, їхні висновки і пропозиції не мають прогностичного характеру.

Підвищенню ефективності правової аналітики в сучасних умовах була присвячена Міжнародна науково-практична конференція «Правова аналітика: доктринальні підходи та галузеві виміри», яка відбулася у травні 2018 р. в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.

Ю. С. Шемшученко,
*директор Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України,
академік НАН України, академік НАПрН України*

*Анатолій Олександрович Селіванов,
постійний представник Верховної Ради України
у Конституційному Суді України,
доктор юридичних наук,
професор, академік НАПрН України*

ПРАВОВА АНАЛІТИКА ЯК ВАЖЛИВА УМОВА СУДОВОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ І НАУКОВО ОБҐРУНТОВАНОЇ ПРАКТИКИ

Головна проблема реальності, проти якої не виникає заперечень, пов'язана зі складним періодом для суддів – це їх атестація. Судді повністю відповідають за неухильне застосування законів, у яких право виступає як регулятор суспільних відносин, а тому інструментом професійності суддів є їхня принциповість в оцінках права та вміння використовувати правову аналітику.

Після змін до Конституції України (2016 р.) відбувається реформа правосуддя, яка пов'язана із формуванням нового складу Верховного Суду та атестацією суддів місцевих судів. Міжнародна конференція, у якій ми взяли участь, підтверджує спільне бажання приєднатися до суспільних вимог, які спрямовані на головне: забезпечити, щоб суддя був дійсно професійно центральною фігурою правосуддя. Раніше існувало і позитивно сприймалося серед суддів як алгоритм їх юридичної досконалості: «Суддя має право на помилку». Якщо не змінити внутрішньосуддівську свідомість, все залишиться таким, а саме «правосуддям без правди».

За цих умов наведене пояснення від суддів продовжують бути легковажно мудримими і вони погоджуються із доволі аксіоматичною позицією: апеляція і касація існують також для того, щоб виправляти помилки першої інстанції. Слід також звернути увагу на те, що такий підхід створює певні умови виникнення квазіхибних теорій, поглядів та ідей, які йдуть від окремих суддів за участю науковців.

Правова аналітика негативно поставилася, зокрема, у конституційному праві, коли екс-судді та деякі вчені видали досить сумнівну працю, яка сьогодні не витримує дискурсу полеміки. Йдеться про наукову збірку авторів С. Вдовиченко, В. Кампо та інших «Контроль за додержанням належної конституційної процедури» (2011 р.). Таким чином, не буде зайвим спочатку визначити зміст правознавчої категорії «правова аналітика». Це залежить від предмета та об'єкта (сфери правового регулювання), коли потрібне її застосування виникає проста формула: правова аналітика означає поглиблене з'ясування, методологічне дослідження змісту і смислу права. Вона завжди пов'язана з науковими теоріями – онтологією, аксіологією та герменевтикою.

Для публічного права застосування правової аналітики обумовлено процесами: а) створення форми права; б) науковими експертизами конституційності і законності; в) формально-юридичними принципами виявлення відповідності тексту та смислу норм, достатності, реальності і прогностичності; г) обов'язково повинен застосовуватися принцип – *stare de cizis* (повернись).

Суб'єктами правової аналітики є: а) наука – дослідники; б) суб'єкти законодавчої ініціативи; в) нормо- і правотворчі органи державної влади та інші суб'єкти владних повноважень. Особлива роль у застосуванні методів і форм правової аналітики належить органам правосуддя – Конституційному Суду України (далі – КСУ) (оскільки з'явилися у Конституції України статті 55, 151¹ – право осіб на конституційну скаргу).

Важливо дотримуватися основної мети, маючи на увазі, що головна ідея, ідеологія конституціоналізації – це сама Конституція, вона – сакральне явище для держави, суспільства, а тому